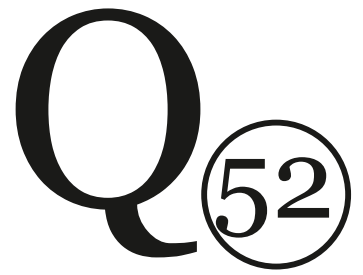

educació permanent, ciutadania crítica i democràcia radical

Quaderns d'Educació Contínua

educació permanent, ciutadania crítica i democràcia radical

Editors

Iolanda Corella Llopis
i pep aparicio guadas

Consell de direcció i coordinació

Tere Vila, Encarna Such Cardona, Juanma Sanchis Marqués, M. Nieves Roselló, Carlos Pallarés, Rosa Navarro, Pascual Múrcia Ortiz, Dolors Monferrer Ferrando, Rosa M. González Conca, Goio Fidel Sarmiento, Manuela Fuentes Martínez, Marta Malet Carol, Mila Grau Alepuz, Loles Martínez Cebrián, María Gabarda Riofrío, Francisca Borox López, Isabel Aparicio Guadas

Consell de redacció i assessorament

Antonia de Vita (UNIVR), Dolors Vinyoles (Escola de la Dona-Diputació de Barcelona), Inma Vilatersana, Jordi Vallespir (UIB), Antoni Tort (UVIC), Joan M. Senent (UV), Manuel Rodríguez (UV), José Ignacio Rivas (UMA), Pierngiorgio Reggio (UNICATT), Cruz Prado (ULASALLE), Anna Maria Piusi (UNIVR), Agustí Pascual (UV), Isabel Redaño Francés (IPF), Sebas Parra † (UdG), Josep Mª Navarro i Cantero (LFCOOP), Peter Mayo (UM), Vicent Mas (UA), Àngel Marzo (UB),

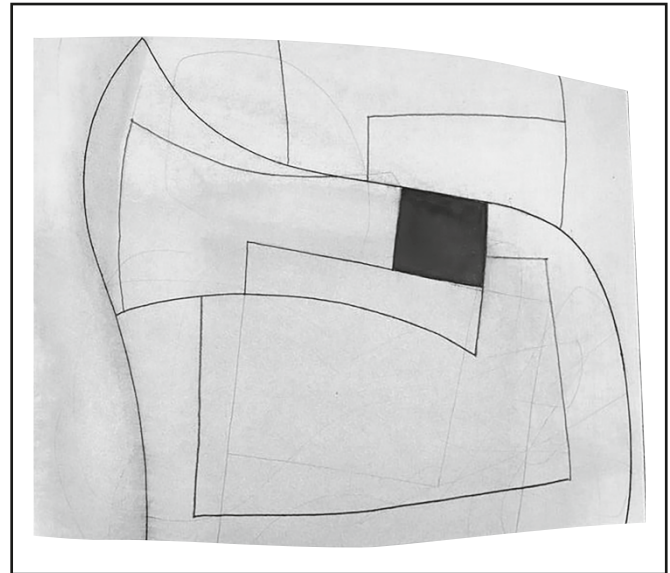
Manel Martí Puig (UJI), Fernando López Palma (UB), Licínio C. Lima (UMINHO), Colin Lankshear (JCU), Michele Knobel † (MSU), Francesc Hernández Dobon (UV), Francisco Gutiérrez † (ULASALLE), Anna Gómez (UVIC), Paula Guimarães (UL), Pep Lluís Grau, Gloria Díaz (UB), Joan Colomer (UdG), José Clovis Azevedo (Centro Universitário Metodista IPA), Rafa Castelló (UV), Isabel Carrillo (UVIC), Marián Aleson Carbonell (UA), Xavier Besalú (UdG), Antonio Benedito (UV), José Beltrán Llavador (UV), Clara Arbiol González (UV), Vicent Aparicio (UV), Júlia Haba Osca (UV), Marina Aparicio Barberán (IPF), Consol Aguilar (UJI), David Abril (UIB), Loris Viviani (IPF), Mariola Aparicio Cortés (EOI Xàtiva), Mercè Morey (UIB), Diego Morollón (IPF), José R. Belda Medina (UA), Eduardo Carbonero Martínez (epAlv), Magdalena Balle Garcia (CEPA Son Canals, Illes Balears), Mafra Tavares Mendes (Universidade Estadual de Santa Cruz, UESC), Júlia Haba (Universitat de València)

Correcció i traducció
Joaquín Martínez Ortiz

Disseny i maquetació
gap

Quaderns d'Educació Contínua 52

Tardor 2024 • 18 €

Quaderns d'Educació Contínua. Nova etapa
Redacció, secretaria i administració:
C/. Sant Agustí, 7 • 46800 Xàtiva
tarepa.pv@gmail.com

ISSN: 1575-9016
ISSN: 2605-1796 (digital)
Dipòsit legal: V-5125-2000

Revista indexada en GeoDados: Indexador de Geografia e Ciências Sociais
<http://www.dge.uem.br>

(Quaderns d'Educació Contínua
no es fa responsable de les opinions
dels col·laboradors de la revista.)

Títol: xarxes de relacions
Autor: desconegut
Tècnica: llapis i colors
Dimensions: 21x21 cm
Any: 2001

IPF: Institut Paulo Freire • UV: Universitat de València • UdG: Universitat de Girona • UVIC: Universitat de Vic • UJI: Universitat Jaume I de Castelló • UA: Universitat d'Alacant • ACEFIR: Associació Catalana per l'Educació, la Formació i la Recerca/Associació Europea d'Educació d'Adults • UB: Universitat de Barcelona • FDC: Desenvolupament Comunitari • UIB: Universitat de les Illes Balears • UM: Universitat de Malta • UMINHO: Universitat del Minyo • UNIVR: Universitat de Verona • ULASALLE: Universidad de La Salle • UNICATT: Universitat Catòlica de Milà • UMA: Universitat de Màlaga • UL: Universitat de Lisboa • JCU: James Cook University • MSU: Montclair State University • LFCOOP: La Fàbrica Cooperativa

Sumari

editorial

carpeta

Per una Pedagogia radicalment democràtica per a una ciutadania crítica i compromesa amb el bé comú i la justícia social

Enrique Javier Díez Gutiérrez • 5

Prefiguració i pedagogia crítica emancipadora

Antonia De Vita & Francesco Vittori • 16

El desvetllament en educació o l'educació com a esvaïment

Gloria Díaz Fernández • 29

contínua

Gènere, Violència, Poder i Conflictes en les Organitzacions de Dones [zero]

Alicia Gil Gómez • 37

persones, territoris i experiències

Alicia Gil: el compromís en un recorregut vital

Consol Aguilar Ródenas • 65

Aules de cultura de la Diputació de Valladolid

Natividad García Hernández • 72

investigació

Serendipitat educativa: No sabia que sabia tant!

Carlos Calvo Muñoz • 83

arxiu

dialogica

Vull estudiar

Eduardo Cabornero Martínez • 95

llibres

Cinc exercicis de pensament educatiu. Daniel Gómez Ramos

Analia E. Leite Méndez • 103

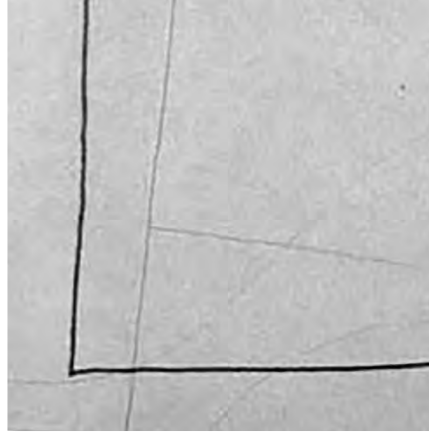
Com participar

Quaderns d'Educació Contínua?

Les pàgines de la nostra revista estan obertes a tot tipus de col·laboracions relacionades amb l'Educació i la Formació de les Persones Adultes. El nostre interès és oferir la publicació a tots aquells que desitgen col·laborar en ella exposant els seus coneixements, les seues reflexions i experiències analitzades. Així com també a les persones i institucions que desitgen difondre a través dels Quaderns d'Educació Contínua les seues iniciatives i activitats dins d'aquest àmbit.

Les col·laboracions han de requerir les següents condicions bàsiques:

- L'extensió dels treballs serà de 10 pàgines en format DIN A-4, a doble espai, amb un títol que sintetitze el seu contingut. És convenient d'intercalar apartats que divideixquen i ordenen les diferents parts de l'exposició.
- S'enviarà dues còpies del treball acompanyades d'una versió d'aquest en suport informàtic, preferentment en Winword. S'aconsella, si el tema ho permet, incloure gràfics, quadres sinòptics, etc., que il·lustren i completen el contingut del text.
- Com és natural la revista podrà realitzar una «correcció d'estil» sobre el text original, que en cap dels casos alterarà els conceptes ni l'enfocament adoptats per l'autor.
- Notícies i dades per a ser incloses en les pàgines informatives de la revista, sobre congressos, jornades, convenis, acords, programes, plans, iniciatives, projectes; cursos, conferències, debats, premis i concursos; publicacions de llibres, revistes, manuals, etc.
- Ha d'incloure sempre la font responsable i les notes de referència on el lector pugui requerir major informació.

Alicia Gil: el compromís en un recorregut vital

Consol Aguilar Ródenas, Universitat Jaume I, Castelló

Parlar d'Alicia Gil Gómez (5 de juny de 1954 - 3 de gener de 2024) és parlar de compromís feminista. Recordar-la vol dir vindicar el seu lloc com a referent feminista.

Ella va impulsar el primer projecte NOW que es va realitzar a l'UJI que, a més va suposar, en eixa moment, la dotació econòmica més gran en un projecte a la nostra universitat. Va ser directora de diversos projectes del Fons Social Europeu (NOW i EQUAL) i de la Comissió Europea (Leonardo Da Vinci) desenvolupats per la Universitat Jaume I.

Autora del projecte Fundació Isonomia, en què va ser gerent i coordinadora general, (2002/2010) de l'UJI. Coordinadora pedagògica de l'Escola "Espai de Salut Entre Nosaltres" de l'Associació Dones per a la Salut (AMS).

Des del seu inici, va defensar Isonomia com un espai de rigor científic a les seues propostes. Quan va concloure aquesta etapa va crear la revista feminista

conlaa que va dirigir al llarg de dotze anys, reconeguda amb premis com el concedit per *Dones Periodistes de Catalunya* (2017) o pel *Consell de Dones de l'Ajuntament de Madrid* (2017).

Des del principi va considerar necessari generar recursos bibliogràfics per compartir tot el coneixement que s'anava generant en tot allò que organitzava Isonomia; com a exemple, podem citar la Col·lecció 2468 (21 volums); la col·lecció *Què volem dir quan parlem de...? Eliminar obstacles per a la Igualtat*; *L'Agenda de les invisibles* o, els *Catàlegs de l'Art de la deixalla*, entre altres publicacions.

Repassar el contingut dels congressos que va organitzar a Isonomia significa fer un repàs per tots els feminismes, perquè a ella li interessava el diàleg i l'enriquiment conceptual i, també, la implementació a la pràctica. Cal recordar que va formar un bon equip on ningú eludia la feina i ella era la primera que s'arremangava, testimoni d'una feina incansable.

Era una feminista amb una sòlida formació acadèmica. Llicenciada en Filosofia i Ciències de l'Educació per la Universitat de València. L'any 1998 va defensar el seu treball de recerca *L'aprenentatge de la voluntat del reconeixement de "l'altre": una experiència des de la investigació-acció*, a la Universitat Jaume I. Doctora cum laude en Sociologia del gènere per la Universitat Rey Juan Carlos, l'any 2015, per la seva tesi *Gènere, violència, poder i conflictes a les organitzacions de dones*.

Experta en diversos temes: Gènere, Violència, Poder, Conflictes, Organitzacions i Transferència.

Més desconeguda és la seua faceta com a escriptora, dues de les seues novel·les van ser finalistes del premi de narrativa Femení Singular de l'editorial Lumen el 1993 i el 1994. El 2016 va publicar la seua novel·la *Una fina lluvia*. El 2020 va participar en l'obra col·lectiva de trenta autores de diversos llocs del món i de diversos contextos *Relatos nada sexis*, visibilitzant des del feminisme diversos problemes experimentats per les dones. I tenia més projectes al calaix.

Però Alicia Gil és molt més. Per mi és un puntal imprescindible en el meu posicionament com a feminista. Em va incorporar al primer projecte NOW i vaig poder treballar-hi sense interrupció en molts projectes diversos, fins que va començar un altre projecte amb la revista *conlaa*, que va dirigir durant onze anys. Mai deixarem d'estar en contacte. Quan va escriure l'editorial de l'últim número a la revista conclouia així: "Ahora me toca decir adiós. Lo haré parafraseando a una actriz española que cerraba así sus espectáculos de "revista": Agradecida y emocionada, solamente puedo decir: gracias por haber estado aquí, en con la A". Alicia en estat pur.

Durant tots els seus anys a l'UJI vaig poder treballar amb ella colze a colze en innumbrables ocasions, dialogant constantment, i rient-nos moltíssim, durant tots aquests anys. Compartíem moltes coses, totes impregnades d'esperança. La seva vida

personal, que sorgia entre anècdotes i flaixos de temps anteriors, explicada per ella i el seu humor sorneguer, intel·ligent, donaria per a un guió de pel·lícula, amb localitzacions en països diversos, en escenaris diversos. Tot ho explicava desdramatitzant. Una constant l'amor pel seu fill Eduardo, pels pares, per familiars i amistats concretes. Era desbordant, apassionada, curiosa, inquieta, compromesa, antidogmàtica, valenta, detallista... una amiga que sempre hi va ser. Sempre defensant els drets humans, sempre treballant contra la intolerància.

Treballar amb ella era sempre buscar allò que en aquell moment es debatia en el feminisme (en els diversos feminismes), teixir fils perquè dones diferents, des de posicionaments diferents, pogueren desenvolupar projectes conjunts.

També va ser una avançada en la manera d'entendre el feminisme acadèmic, va crear fòrums diversos incloent dones (i també homes, quan la seva feina era excel·lent i el seu compromís real) que ocupaven aquests espais diferents, per debatre des del rigor científic temes com: els nous feminismes impulsats per dones joves; la identitat de gènere; el gènere a l'economia; les dones rurals agrícoles i ramaderes; les dones migrants; la salut mental a les dones; les dones amb diversitat funcional (o millor, com a Alicia li agradava, "amb capacitats diferents"); els drets sexuals i reproductius de les dones; urbanisme i arquitectura feminista; el suïcidi; la prostitució i el tràfic; la violència de gènere; la religió, o les dones a les ciències STEM, STEAM i SSH entre molts altres, tots urgents, tots necessaris. Sempre cercant el rigor.

Gràcies a tots aquests fòrums tinguérem l'oportunitat de conèixer dones referents, impressionants en els seus àmbits respectius. La majoria van lligar el seu treball personal amb l'activisme feminista com, per exemple, Marcela Lagarde encunyadora del concepte de "feminicidi", impulsora de la Llei contra el feminicidi a Mèxic i reconeguda activista, a més de catedràtica de la Universitat Nacional Autònoma de Mèxic. Aquest era el nivell d'excel·lència pel qual Alicia treballava: el de dones que generen coneixement, pensament crític i, a més, ho traslladen a la realitat, des del compromís social, transformant les desigualtats. Alhora va contribuir a crear espais que també ocupaven, juntament amb aquestes dones rellevants, dones no acadèmiques que estaven desenvolupant un treball rellevant, que calia visibilitzar i ho feien amb veu protagonista, com a subjectes de l'acció. Va abordar els desafiaments del feminisme. Al número 11 (2012), va expressar sobre les veus de les dones d'Abya Yala per aprendre'n d'aquestes dones:

En estos momentos de crisis, ante la que los feminismos occidentales parecen haberse quedado mudos y desconcertados, es el momento de escuchar las voces a las que, históricamente, hemos hecho oídos sordos y aprender de "otras experiencias" que nos abran nuevos caminos para salir de este atolladero ¡qué buena falta nos hacen, la verdad!

També es va vincular amb la pau, amb què es va comprometre, des de l'aprofundiment conceptual i, passant a la pràctica; per exemple, Alícia va ser qui va portar un dels congressos a una Dona de Negre i a una professora universitària israeliana, afavorint espais de reflexió quan es considerava impensable.

Al número 6 de *conlaa* (2012) va escriure a la seua editorial sobre els articles de diverses autores, al voltant de la necessitat de compromís amb la justícia social, contra la guerra, per això aquest número va presentar:

algunas de las claves y de las estrategias que se están desarrollando para transitar por los conflictos de una manera pacífica y no violenta, para erradicar la violencia en todas sus modalidades y conseguir que la Paz se imponga sobre la Guerra.

¿Quimera? ¿Utopía? ¿Posibilidad? ¿Realidad? De todas y de todos -de nuestro compromiso con la Justicia social y universal, con la Democracia real, con la Igualdad de oportunidades y de trato para todos los seres humanos, con el respeto a la diferencia, con el reconocimiento de los Derechos Humanos para todas y todos, con el ejercicio de las libertades, ...-, depende la respuesta.

Al número 84 (2022) tornava a incidir en el tema, presentant els textos de dones de WILPF Espanya:

En este contexto de resistencia y rechazo hacia las guerras, tomando como referencia para la convivencia los valores generados por el ejercicio de los cuidados para la vida, nació la Liga Internacional de Mujeres por la Paz y la Libertad (WILPF, en inglés), tras una reunión celebrada, en 1915, convocada por Jane Addams (a quien en 1931 le fue concedido el Premio Nobel de la Paz) y Carrie Chapman Catt, a la que acudieron más de 3.000 mujeres, y en la que se aprobó la creación de una plataforma para exigir el sufragio universal para las mujeres y la celebración de una conferencia de países neutrales a partir de la cual mediar, de forma continua, para poner fin a la I Guerra Mundial, jugando un importantísimo papel a favor de la Paz y contra las violencias para lo que todavía hoy, ciento siete años después, siguen trabajando.

Treballar amb Alícia significava, per exemple, que un dia en un dinar aparegués una dona escut humà, amiga seua, i compartís la nostra taula i, a més, el convenciment que calia frenar les guerres, totes les guerres. Hi ha testimonis que signifiquen punts d'inflexió i Alícia ens brindava contínuament aquests referents.

Visibilitzar és el primer pas per transformar, i això és el que fa, per exemple, al text amb què tanca la seua tesi (2015), de total actualitat gairebé una dècada després:

la conclusión última, que cierra este trabajo, es que el movimiento feminista precisa que teóricas y activistas trabajen conjuntamente en la elaboración de un Sistema organizacional, complejo, procesual, noviolento y transformador, que atienda los conflictos e incorpore todos los elementos que han sido descritos en esta tesis para poner fin, de una vez por todas, a la violencia estructural que tanto dolor nos causa y tantos palos pone en las ruedas del Feminismo ralentizando su expansión.

Asseure's amb Alícia al voltant d'una taula era fer la volta al món, explorar costures i marges, iniciar diàlegs plens de riquesa que podien desembocar a qualsevol lloc, que podien generar, moltes vegades, accions concretes en què, sempre, afavoria que es passara de pensaments a accions concretes. I era sentir-se acollida, cuidada. Sempre va ser així per a mi.

El dia 9 de gener a la vesprada li vaig enviar el meu darrer correu per compartir amb ella coses que havien passat, molt boniques. Després d'escriure-li vaig pensar que l'Alícia es posaria molt contenta, i esperava la seua resposta amb moltes ganes. L'endemà quan vaig obrir el correu vaig saber que Alícia havia mort feia gairebé una setmana. Aquell dia tot va plorar.

Ens queda el que va construir, el que visquérem amb ella, el seu testimoniatge, el seu afecte i el seu riure contagiós, eixe riure profund que li pujava als ulls.

He entrat a la web per trobar-ne més testimonis. En *heroínas* —un espai digital, que es defineix de resistències feministes davant d'un oblit de les nostres aportacions, lluites i èxits—, apareix una fotografia d'una Alícia que no coneixia, perquè la vaig conèixer molts anys després i, d'aquells anys, només en vaig saber a través de les històries i anècdotes que ella em va explicar al llarg del temps. És una Alícia que sembla adolescent, joveníssima. Aquesta fotografia és la que vull compartir perquè és com un punt de partida de tot allò que ella va fer al llarg de la seua vida, és una fotografia preciosa d'una dona referent a la vida de moltes altres persones.

Aquesta fotografia pot simbolitzar totes les noies molt joves que, ara, comencen a re-

córrer el camí on ella ens va acompanyar a moltes altres dones. És una Caputxeta que, sabem, no aniquilarà el llop, una Caputxeta resistent. M'ha encantat la imatge. Té el llapis negre als ulls, la mirada plena de vida, els cabells curts.

Hi ha persones imprescindibles a les nostres vides, que ens regalen llum, com cucs de llum que embelleixen la nit. Àlicia ho va ser, Àlicia ho és, per a mi. Per sort ella ho sabia.

Referències bibliogràfiques

GARRIDO, María. “Alicia Gil Gómez falleció el 3 de enero de 2024”. *conlaa*

<https://conlaa.com/>

GIL, Alicia. (2015). *Género, Violencia, Poder y Conflictos en las Organizaciones de mujeres*. Universidad Juan Carlos I. Tesis doctoral.

<https://cutt.ly/ywHUGrL>

GIL, Alicia. (2016). *Una fina lluvia*. Ed. Alicia Gil Gómez

GIL, Alicia et. Al. (2020). *Relatos nada sexis*. Menades Editorial,.

HEROÍNAS (2024, 24 de enero). “Alicia Gil Gómez profundamente comprometida con los derechos de las mujeres”. *heroínas.net*.

<https://www.heroinas.net/2024/01/alicia-gil-gomez-profundamente.html>

INSTITUTO
Paulo Freire

Associació de Persones
Adultes Participants
FRANCESC BOSCHIMORATA

TAREPA - PV

Taller per a l'Acció Renovadora
de l'Educació Permanent d'Adults

L'ULLAL Edicions

AJUNTAMENT DE
LA POBLA DE FARNALS

direu: no ha aportat res, com no siguen certes amenitats de catre,
però jo us assegure, solemnes fills de mala mare, que deixaré
un senyal molt amarg i perdurable en la nostra literatura: aquell
que clama contra l'excés del poder i deixa
inermes la criatura, sota els turments de l'exili.
aneu a mamar tots!

Cent d'Estellés
1924-2024